

9 клас - «Бібліотечно-бібліографічні засоби пошуку літератури. Робота із словниками, довідниками, енциклопедичною літературою»

Автор: Лампіга Алла Віталіївна

Тема: *Бібліотечно-бібліографічні засоби пошуку літератури. Робота із словниками, довідниками, енциклопедичною літературою.*

Мета: *Дати поняття про бібліографію, її призначення, ознайомити учнів з бібліографічними покажчиками; розвивати уміння і навички складати списки рекомендованої літератури; виховувати любов до книги.*

Обладнання: бібліографічні покажчики, картотека газетно-журнальних статей, тематична картотека, зразки списків рекомендованої літератури.

Хід уроку

I. Повідомлення теми та мети уроку.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Слово бібліотекаря.

Цікаво було б підрахувати, скільки ви вже книг перечитали. Здається безмежна кількість. Утім, ще не всі. І це прекрасно, бо скільки ще попереду відкриттів й звершень.

Усі ми не раз чули про те, що потрібно любити книги, берегти їх. Але крім цього, книга повинна стати вашим вірним другом, помічником, тому потрібно навчитися правильно нею користуватися. Мандрівник, що потрапив до незнайомого міста або країни обов'язково користуватиметься довідником-путівником. Такі дороговкази існують й у країні книги. Це каталоги, картотеки, що містять потрібну інформацію про будь-яку книгу – прізвище, ім'я, по батькові автора, анотацію, видавництво, місто й рік видання, прізвище перекладачів, редакторів, художників, коректорів, обсяг книги, тираж – вихідні дані. Також у пошуку потрібної інформації нам допомагають рекомендовані бібліографічні списки і покажчики літератури.

З кожним роком у всьому світі зростає кількість друкованої літератури. Їх так багато, що навіть за все життя їх не можна перечитати. Та засмучуватись не варто, адже прочитати всі книги не можливо і не обов'язково.

Головне орієнтуватись у цьому морі книг, зуміти вибрати те, що найбільше цікавить. А допоможе нам у цьому бібліографія.

Що ж таке бібліографія? Більше двох століть розум допитливих бібліографів шукає відповідь на це запитання.

2. Повідомлення учнів-бібліографів.

1 учень. Більше двох століть розум допитливих бібліографів шукає відповідь на це запитання. Почну з красивою легенди. Згадаємо легенду про Аріадну, дочку критського царя Міноса. За переказами стародавніх греків, на Криті, «Острові таємниць», розміщеному далеко у Середземному морі, був збудований палац-лабіринт з величезною кількістю приміщень і заплутаних ходів, де жило чудовисько, напівлюдина-напівзвір – Мінотавр. Багато гідних і хоробрих юнаків намагалися з ним боротися. Але жоден з них не зміг знайти зворотного шляху із заплутаного лабіринту. Вдалося це лише Тесею. Мудра Аріадна вручила своєму коханому меч і клубок ниток. Перемігши Мінотавра, за напрямом розпутаної нитки, Тесей легко відшукав зворотній шлях із лабіринту.

2 учень. Розміри книжкових багатств, які постійно збільшуються, для сучасного читача є аналогічним лабіринтом. Щоб не збитися з дороги і знайти правильний шлях до знань, і учень, і вчений, як легендарний Тесей, повинні володіти чарівною ниткою пізнання.

Саме такою ниткою в лабіринті книг є бібліографія. Слово бібліографія» має давньогрецьке походження «бібліо» – книга, «графо» – пишу. Спочатку, приблизно у V ст. до н.е., бібліографами називали людей, які переписували книги.

Після краху античного світу це слово зникло. А з'явилося знову тоді, коли винайшли книгодрукування – тоді бібліографами стали називати типографів. І тільки в першій половині XVII ст. французькі вчені почали користуватися цим словом у тому значенні, яке існує і досі – «книг опис», за аналогією слів «географія», «біографія».

Російський бібліограф Анастасович першим дав визначення бібліографії як науці. А на першій емблемі цієї науки були викарбувані слова «Ключ до всіх знань».

У грецькій міфології існує 9 муз мистецтва. Наприклад: - Терпсіхора – муза танцю; Мельпомена – муза театру. А французький вчений Лон шан назвав бібліографію десятою музою, яка вміє заповнити розум і душу людини.

3. Словникова робота.

Бібліотека- заклад, де зберігаються та видаються книги для тимчасового користування, читання, ще власне зібрання книжок.

Бібліографія- науковий, систематизований опис книг та інших видань. Список літератури (книжок і статей) на яку-небудь тему або з якої-небудь галузі знань.

Каталог- (грецьке – список) – системний перелік книг, картин, музейних експонатів та інших предметів, складений для полегшення їх розшуку.

Анотація- (лат. зауваження, примітка) – коротка характеристика книжки або її частини. Вона розташовується на обороті титульної сторінки.

Анотація складається з частин, які вказують: а) кому адресована книга; б) призначення; в) короткий зміст.

Показчик- довідкова книжка, або довідковий список, доданий до книжки, дисертації тощо.

Бібліотекар.Завдання бібліографії не тільки вести опис книг, а й ознайомлення з їх змістом, вибір і рекомендація читачам найкращих книг. З бібліографією ви вже зустрічалися і багато разів, але мабуть, не підозрювали цього.

Взагалі списки «Що читати влітку», картотеки в бібліотеці (показ картотек, перелік книг, що радять читати вчителі).

Пригадайте, в яких газетах та журналах ви зустрічали списки або бесіди про книги? Правильно? Це газета «Новачок» та журнал «Однокласник». Щоб вибрати цікаву книгу для читання, знайти потрібну літературу для підготовки до уроку чи твору, скласти для себе список книг на обрану тему - це можна зробити за допомогою бібліографічних показчиків.

По формі і зовнішньому вигляді бібліографічні показчики схожі на звичайні книжки. Проте коли відкриємо і почнемо читати, відразу помітимо різницю - їх неможливо читати, тому що це перелік книг.

Пишуть бібліографічні показчики не письменники, а працівники наукових бібліотек - бібліографи. Бібліографічні показчики - це книги про книги. За змістом ці показчики є різні. Одні з них рекомендують літературу з різних галузей знань - це універсальні бібліографічні показчики.

Та все ж таки більшість їх є тематичні, тобто рекомендують літературу з певної теми.

4. Практична робота.

Пропоную вашій увазі рекомендований бібліографічний показчик «Світ гармонії і краси, який розрахований для учнів 7-8 класів.

До показчика включено кращу науково-популярну, науково-художню та художню літературу про образотворче мистецтво та архітектуру. Показчик складається з п'яти розділів.

Книжки першого розділу «Мистецтво дивитись і бачити» розкривають перед вами таємниці живопису, графіки, скульптури, архітектури, декоративно-прикладного мистецтва. Вони розміщені за принципом від загального до конкретного.

Другий розділ «Лінія і колір» присвячений живопису та графіці і має підрозділ «Майстри живопису та графіки». Розміщення книжок тут - від загального до конкретного, а в підрозділі - за хронологією життя і діяльності митців.

Наступний розділ «Образи скульптури» розповідає про засоби художнього вираження і жанри скульптури. Він включає підрозділ «Майстри різця». Література розміщена в тому порядку, що і в попередньому розділі.

Чарівний світ архітектури відкриють вам книжки четвертого розділу «Слово про архітектуру». Література тут розміщена за алфавітним порядком.

З книжок останнього розділу «Сонячні барви декоративно-прикладного мистецтва» ви дізнаєтесь про народні художні промисли, творчість майстрів та народних умільців. Література розміщена за алфавітним

порядком.

Для тих, хто зацікавиться образотворчим мистецтвом і захоче спробувати в ньому свої сили, в покажчику вміщено додаток «Для допитливих і кмітливих».

Глибше зрозуміти кращі зразки вітчизняного образотворчого мистецтва допоможе вам додаток «Альбоми», де зібрано видання, що розповідають про художні зібрання музеїв, в основному України, а також альбоми, присвячені творчості вітчизняних майстрів живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва.

Для зручності користування вміщено допоміжні покажчики, такі як «Алфавітний покажчик авторів та назв книг», «Алфавітний покажчик імен митців» та «Список діячів радянського образотворчого мистецтва – Героїв Соціалістичної Праці, про яких розповідається в покажчику», а також «Нові книги, що не ввійшли до покажчика».

Покажчик «Письменники Черкащини» познайомить вас із письменниками рідного краю.

Бібліографічний покажчик складається з трьох розділів в межах яких матеріал систематизовано за алфавітом прізвищ письменників. Подаються найважливіші відомості з життя і творчості письменників, а також список літератури, яка ширше розкриває життєвий і творчий шлях письменника та його зв'язки з Черкащиною. В кінці подано іменний покажчик.

Покажчик розрахований на широке коло читачів. Ми з вами познайомились з деякими бібліографічними покажчиками.

Як же користуватися ними?

Насамперед уважно прочитай передмову. З неї дізнаєшся з яких розділів складається покажчик, яка література до нього включена. Заглянь також у зміст, це полегшить тобі знайти потрібний матеріал. Подумай, в якому розділі слід шукати потрібну літературу, у ньому є перелік збірки і довідкові книги, які допоможуть вибрати книгу і розібратися в ній. На сторінках покажчика є такі дані про книгу: автор, назва, анотація, тобто коротка розповідь про книгу. На останніх сторінках в алфавітному порядку подані автори і назви всіх книг, названих в покажчику.

Бібліографічні списки можна помітити на сторінках газет, журналів, коли читаємо цікаві розповіді про нові книги, поради що можна читати. Якщо постійно слідкувати за пресою, придивляться у їх бібліографічні відділи, то завжди можна знати про всі новинки у світі книг.

Неодноразово можна прочитати рекомендовані бібліографічні списки у науково-методичній літературі, навчальних підручниках і посібниках. З ними, ви, безперечно, зустрічаєтесь і звертаєте увагу дуже часто.

У довідковій літературі також є бібліографічні списки. А чи звернули ви увагу на те, що в них коротко розповідається про щось, а в кінці є список додаткової літератури, щоб розширити ваші знання.

В яких енциклопедіях ви зустрічали ці списки?

Так, звичайно, у дитячій енциклопедії. Вона створена спеціально для вас. Кожен її том присвячений

окремій галузі знань і закінчується розділом «Що читати?». Наприклад в т.10 Дитячої енциклопедії «Література і мистецтво» у рекомендованому бібліографічному списку «Що читати з літератури?» запропоновано літературу про письменників, художників, композиторів, акторів.

Отже, за допомогою бібліографічного рекомендаційного списку покажчика, ви зможете вибрати собі потрібну книгу для читання; орієнтуватись у величезному книжковому морі.

5. Бесіда з учнями:

- 1) Як побудовані бібліографічні покажчики?
- 2) Які ви знаєте види покажчиків?
- 3) Чим відрізняється покажчик від тематичного каталогу?
- 4) Які бувають списки рекомендованої літератури?

III. Підсумок уроку.

IV. Домашнє завдання.

Скласти рекомендаційний список літератури «В світі цікавого», «Шукачам пригод та фантастики».□□